Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT

VN/11255/2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Vastinepyyntönne 30.5.2024

Vastine hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp) annettuihin lausuntoihin

Vastineena huomioihin, joita hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnalle annetuissa asiantuntijalausunnoissa nousi keskeisimmin esiin, todetaan kunnioittavasti seuraavaa.

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

Nikotiiniraja

Esityksessä ehdotetaan, että savuttomissa nikotiinituotteissa saisi olla nikotiinia enintään 16,6 milligrammaa grammassa tuotetta. Kansanterveysjärjestöt ja useimmat viranomaiset pitivät ehdotettua nikotiinirajaa liian korkeana. Toisaalta MaRa ry piti ehdotettua nikotiinirajaa liian matalana ja katsoi, että rajan tulisi olla 20 milligrammaa nikotiinia grammassa tuotetta. Lisäksi osa lausunnonantajista lausui, että nikotiiniraja tulisi määritellä tuotteen nikotiinipitoisuuden sijasta annospussikohtaisesti.

Vastineena todetaan, että esityksessä ehdotettuun nikotiinirajaan on päädytty punnitsemalla esityksen tavoitteita: yhtäältä halutaan pitää nikotiinipussit riittävän houkuttelevana vaihtoehtona nuuskalle, toisaalta halutaan suojella kansanterveyttä, etenkin lasten ja nuorten terveyttä. Kun nikotiinia on alle 16,7 milligrammaa grammassa tuotetta, tuotteen vähittäismyyntipakkaukseen ei vaadita ns. CLP-asetuksen mukaista merkintää tuotteen välittömästä myrkyllisyydestä.

Lisäksi todetaan, että ehdotettu sääntely sisältää myös pussikohtaisen nikotiinirajan. Ehdotetun 25 a §:n 2 momentin mukaan savutonta nikotiinituotetta ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajalle valmiina annosyksikkönä, jonka paino on vähemmän kuin 0,5 grammaa tai enemmän kuin 1 gramma. Kun esimerkiksi yksi nikotiinipussi saisi painaa enintään 1 gramman, käytännössä yksi nikotiinipussi saisi sisältää nikotiinia enintään 16,6 milligrammaa.

Makujen rajoittaminen

Esityksessä ehdotetaan, että kuluttajalle ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa savutonta nikotiinituotetta, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku; savuton nikotiinituote saisi kuitenkin maistua mentolilta, mintulta, teeltä, inkivääriltä, rosmariinilta tai puulta. Kansanterveysjärjestöt ja useimmat viranomaiset katsoivat, että savuttomissa nikotiinituotteissa ei tulisi sallia mitään tunnusomaisia tuoksuja tai makuja. Tupakkateollisuusliitto ry ja MaRa ry puolestaan katsoivat, että savuttomissa nikotiinituotteissa tulisi sallia myös esimerkiksi kahvin, hedelmien, marjojen, mausteiden ja yrttien makuja.

Ehdotus savuttomien nikotiinituotteiden makuja koskevaksi säänteleyksi on syntynyt poliittisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan tuloksena. Jos sallittujen makujen määrää rajoitettaisiin siitä, mitä esityksessä on ehdotettu, heikennettäisiin savuttomien nikotiinituotteiden houkuttelevuutta verrattuna nuuskaan. Jos taas sallittujen makujen määrää lisättäisiin siitä, mitä esityksessä on ehdotettu, lisättäisiin tuotteiden houkuttelevuutta etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta.

Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT VN/11255/2023

Nikotiinin imeytymistä lisäävät lisäaineet

Ehdotetussa 25 a §:ssä ei ehdoteta kiellettäväksi savuttomista nikotiinituotteista sellaisia lisäaineita, jotka lisäävät nikotiinin imeytymistä. Osa kansanterveysjärjestöistä ja viranomaisista katsoi, että tällaiset lisäaineet tulisi kieltää.

Vastineena todetaan, että valmistajilta saatujen tietojen mukaan nikotiinipusseihin lisätään käytännössä aina nikotiinin imeytymistä lisääviä lisäaineita. Jos tällaiset lisäaineet kiellettäisiin, tuotteista ei imeytyisi nikotiinia yhtä hyvin kuin nykyisin ja tuotteiden houkuttelevuus luultavasti vähenisi.

39 a § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät (myös 39 b ja 39 c §)

Esityksessä ehdotetaan, että savuttomien nikotiinituotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin. Esimerkiksi Valvira lausui kannattavansa ehdotusta. MaRa ry ja Päivittäistavarakauppa ry puolestaan katsoivat, että ehdotettu sääntely on liian tiukkaa.

Vastineena todetaan, että ns. plain packaging -sääntely, jossa vähittäismyyntipakkaukset eivät saa erottua toisistaan eikä niiden avulla saa edistää tuotteen myyntiä, koskee jo voimassa olevan tupakkalain mukaan tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksia. Esityksessä ehdotetaan vastaavalla tavalla myös savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista, josta annettaisiin tarkemmat säännökset sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Tämä olisi keskeinen keino vähentää nikotiinipussien ja muiden savuttomien nikotiinituotteiden houkuttelevuutta etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta. Vaikka tupakkalaissa säädetty markkinointikielto koskee jo nykyisin savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkauksia, markkinointikiellon rajoja kuitenkin koetellaan käytännössä jatkuvasti. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään varmistamaan, että savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntiä ei voitaisi enää käyttää myynninedistämisen välineenä.

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Esityksessä ehdotetaan, että yksityishenkilö ei saisi tuoda maahan savuttomia nikotiinituotteita, joiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät poikkeavat 39 a §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetystä, enempää kuin 1 000 grammaa. Useat kansanterveysjärjestöt ja viranomaiset sekä myös MaRa ry ja Tupakkateollisuusliitto ry katsoivat, että matkustajatuonnin raja on liian korkea. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että savuttomien tupakkatuotteiden, kuten nuuskan, matkustajatuonnin rajaa ei esityksessä ehdoteta pienennettäväksi.

Vastineena todetaan, että savuttomien nikotiinituotteiden matkustajatuonnin raja olisi yhtä suuri kuin se on savuttomille tupakkatuotteille. Tällä hetkellä savuttomia nikotiinituotteita saa tuoda matkustajatuontina maahan rajoituksetta, joten ehdotettu sääntely merkitsisi joka tapauksessa kiristystä nykytilaan nähden. Vaikka lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa ehdotettiin savuttomien tupakkatuotteiden matkustajatuonnin rajan laskemista nykyisestä 1 000 grammasta vuorokaudessa 500 grammaan vuorokaudessa, ehdotuksesta päätettiin luopua esityksen jatkovalmistelussa.

91 § Tupakkalain valvontamaksut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 91 §:n 2 momenttia niin, että kunta saisi periä myyjältä vuotuisen valvontamaksun myös savuttomien nikotiinituotteiden myynnistä. Jos kuitenkin myyjä on jo ennestään ilmoittanut myyvänsä nikotiininesteitä, valvontamaksu pysyisi samana, vaikka myynnissä olevien tuoteryhmien määrä kasvaisi. Eräät lausunnonantajat (esim. THL, Kuntaliitto) katsoivat, että jokaisen myyntiin otettavan tuoteryhmän tulisi erikseen kasvattaa valvontamaksua riippumatta siitä, mitä tuotteita toiminnanharjoittajalla on jo myynnissä, koska uusien tuotteiden valvominen lisää viranomaisten työmäärää ja koska muutoin toiminnanharjoittajia kohdeltaisiin epätasa-arvoisesti. Lisäksi tuotiin esiin, että myyjä voisi kasvattaa nikotiinituotteiden valikoimaa ilman lisäkustannuksia. Päivittäistavarakauppa ry ja MaRa ry puolestaan katsoivat, että käytössä tulisi olla vain yksi yhteinen tupakkalupa ja yksi valvontamaksu, joka

kattaisi kaikki valvonnan piiriin kuuluvat tuotteet. Tämä vastaisi paremmin todellisia valvontakustannuksia ja edesauttaisi sitä, että savuttomia nikotiinituotteita otettaisiin myyntiin.

Vastineena todetaan, että ehdotetulla sääntelyllä voidaan helpottaa savuttomien nikotiinituotteiden ottamista myyntiin verrattuna siihen, että tuotteiden ottaminen myyntiin kasvattaisi valvontamaksua kaikissa tilanteissa. Nikotiinipussien saatavuutta tukemalla voidaan pyrkiä torjumaan esimerkiksi nuuskan laitonta kauppaa.

Muuta

Viittaus terveydensuojelulakiin

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi 74 §:n 1 momentin 6 kohtaa, jossa viitataan terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohtaan. Terveydensuojelulain 13 §:ää on kuitenkin muutettu lailla 1187/2021 niin, että pykälän 1 momentissa ei ole enää 2 kohtaa (momentissa ollut luettelo ilmoitusvelvollisista toiminnoista on muutettu viittaukseksi lain liitteessä lueteltuihin toimipaikkoihin ja toimintoihin). Tupakkalain 74 §:n 1 momentin 6 kohdassa oleva viittaus olisi siksi hyvä muuttaa koskemaan terveydensuojelulain 13 §:n 1 momenttia.

Ikärajan nostaminen 20 vuoteen

Hallituksen esityksen ulkopuolisena asiana useat kansanterveysjärjestöt ja viranomaiset lausuivat, että tupakka- ja nikotiinituotteiden myynti- ja ostoikäraja tulisi nostaa 20 vuoteen.

Vastineena todetaan, että sosiaali- ja terveysvaliokunta otti mietinnössään StVM 2/2022 vp kantaa ikärajan nostamiseen. Ikärajan nostamista on ehdotettu tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmien loppuraporteissa, viimeksi vuonna 2022. Ehdotusta ei kuitenkaan sisällytetty nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen, koska esityksellä on haluttu puuttua ennen kaikkea nikotiinipussien äkilliseen vapautumiseen Suomen markkinoille. Kysymystä ikärajan nostamisesta olisi tarvittaessa harkittava, kun tupakkalakia uudistetaan taas tulevaisuudessa.